

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

ЎРТА МАХСУС, КАСБ ҲУНАР ТАЪЛИМИ МАРКАЗИ

**ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ ТИЗИМИ
КАДРЛАРИНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ВА УЛАРНИ
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ИНСТИТУТИ**

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШ ВА ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШНИНГ ЗАМОНАВИЙ
ҲАМДА САМАРАЛИ УСУЛЛАРИНИ АМАЛИЁТГА ЖОРИЙ
ЭТИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ

**РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
КОНФЕРЕНЦИЯСИ МАТЕРИАЛЛАРИ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ**

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ В ПРАКТИКУ
СОВРЕМЕННЫХ И ЭФФЕКТИВНЫХ МЕТОДОВ
ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ И ПЕРЕПОДГОТОВКИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

ТОШКЕНТ – 2012

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ЎРТА МАХСУС, КАСБ ҲУНАР ТАЪЛИМИ МАРКАЗИ**

**ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ ТИЗИМИ
КАДРЛАРИНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ВА УЛАРНИ ҚАЙТА
ТАЙЁРЛАШ ИНСТИТУТИ**

**“ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ МАЛАКАСИНИ
ОШИРИШ ВА ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ҲАМДА
САМАРАЛИ УСУЛЛАРИНИ АМАЛИЁТГА ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ
ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ ”**

**РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯСИ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ**

**«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ В ПРАКТИКУ
СОВРЕМЕННЫХ И ЭФФЕКТИВНЫХ МЕТОДОВ ПОВЫШЕНИЯ
КВАЛИФИКАЦИИ И ПЕРЕПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
КАДРОВ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ»**

существенными изменениями в педагогической теории практике учебно-воспитательного процесса.

В современных условиях, в связи с формированием новой образовательной парадигмы, возрастающей роли инновационной деятельности в образовании, методов обучения и контроля результатов учебно-воспитательного процесса. Инноваторы видят решение

Таълим усулларини танлаш технологияси

М.Комилова - ТТА

Диджитал жараён босқичларини муайян кетма-кетликда қуриш ўқувчи талабаларнинг билиш мазмунини мавзу бўйича белгиланган мақсадларга мос ҳолда танланган таълим усуллари ташкил этиш демакдир. Таълим усуллари ўз моҳияти ва мазмунига кўра маълум назарияга асосланган у ёки бу таснифга тегишли бўлади. Уларнинг самарадорлиги фикр юритилганда ўқитиш жараёнини изга соладиган ва уни мақсадли йўналтира ўқитувчи ва талабанинг ҳамкорликдаги фаолиятини таъминлаш асосида жамиятнинг касб-хунар коллежи, олий ўқув юрглари олдига қўйилаётган мақсадга нечоғлик қўйилганини кўзда тутиш керак. Ёхуд таълим усуллари бевосита таълим амалиёти билан алоқадор концепциядир. "таълим усуллари" дастлаб педагог онгида фаолиятнинг умумлашган тарзида мавжуд бўлади. Бу лойиҳа амалиётга ўқитувчи ва талаба фаолиятларининг ўзаро таъсир текислигида, ўқитиш ва ўқишнинг аниқ ҳаракатлар, амаллар ёки усуллар мажмуаси шаклида жорий этилади.

Маънавий ўқув жараёнида кўпроқ ўқитувчининг маҳоратига суяниб самарага эришишга қараб қиламиз. Бунинг учун эса педагог маълум тажриба орттирган бўлиши талаб этилади. Таълим технологиясининг асоси эса проектлаштиришдир. Ана шу аниқ проектлаштирилган дастур педагогга самарали натижага эришиш имконини туғдиради. Бундай проект асосида иш қилган педагог катта педагогик тажрибага эга бўлмасда юқори самарага эриша олади. Таълим технология бу аввалам бор аниқликка эга бўлган ва қатъий, илмий лойхалаштирилган таълимдир. Ўқув жараёнини ташкил этишдаги биринчи қадам бу ўқув мақсадларини аниқлаш бўлади.

Педагогик технологияларнинг ишланишида асосий эътибор охирги натижага қаратилган ҳолда ва куйидаги изчилликда ишлаб чиқилади:

1. Аниқлаштирилган ўқув мақсадларини ишлаб чиқиш ва уларни гуруҳларга ажратиш.
2. Ўқув мақсадларини назорат иши ва тест вазифаларига ўтказиш.
3. Мақсадга эришиш йўлини ва усулларни танлаш.
4. Натижани баҳолаш ва ўзлаштириш даражасини аниқлаш

Таълим усули дейилганда, таълим оловчилар ва ўқитувчининг таълим, тарбия ва ўқитиш жараёнида шахсни ривожлантириш масалаларини ҳал қилишга қаратилган фаолияти тушунилади.

Таълим усуллари ўқув жараёнининг муҳим таркибий қисми саналади. Мос равишда танлаб олинган усулларсиз ўқитиш жараёни мақсад ва вазифаларини ҳал этишга ёки ўқувчиларнинг ўқув материални ўзлаштирилишига эришиб бўлмайди.

Таълим усулларини танлаш биринчидан, дарсда кўзда тутилган ўқув мақсадларига боғлиқ. Масалан, дарснинг мақсади янги билимларни эгаллашдан иборат бўлса, ўқитувчи бу билимларни олиб бериш этади ёки талабаларнинг китоб билан мустақил ишлашини ташкил қилади. Биринчи кўзда тутилган у турли хил нарсаларни кўрсатиш билан қўшиб олиб бориладиган ҳикоя, тушунтириш, маъруза ёки суҳбат усулидан фойдаланиши мумкин. Агар дарсда талабаларда амалий таълимлар ҳосил қилиниши керак бўлса, бунинг учун машқ қилиш усули қўлланилади.

Иккинчидан, ўрганиладиган фаннинг мазмуни ва дарснинг конкрет материалга боғлиқ бўлиши. Масалан, "касбий таълим услуги" фанида дарсни лойхалаштириш, маъруза, семинар, лаборатор дарслари, очик дарсларни ўтиш методикаси, дарс тахлили, ишлаб чиқариш амалиётини таъминлаштиришнинг назарий жихатдан ўргатилса, ишлаб чиқариш амалиётида олинган билимларни амалга оширилади. Айрим ҳолларда ўрганилаётган технологик жараёнларни талабалар бевосита кузатишлари мумкин. Шунинг учун ўқитувчи бу кузатишни тажрибаларда ёки меҳнат фаолияти жараёнида ташкил этади. Агар уларни бевосита кузатиш мумкин бўлмаса, ўқитувчи турли хил кўрсатмаларни қуриш билан қуришдан фойдаланади.

Учинчидан, талабаларнинг илгариги тайёргарлик даражасига ва шахсий тажрибаси боғлиқ. Агар янги материал талабаларга бутунлай нотаниш бўлса, ўқитувчи буни кўрсатма куруллар ва тажрибаларни кўрсатиш билан қўшиб ўзи баён қилади.

Ниҳоят, маълум бир ўқитиш усулини танлаш асбоб-ускуналар, кўрсатмали куруллар ўқув жараёнининг нормал ўтишини таъминлайдиган бошқа шарт-шароитларнинг борлиги шунингдек, ўқитувчининг тажрибаси, иш услуби ва шахсий сифатларига боғлиқ. Ўқитувчининг вазифаси-бу шарт-шароитларни яхшилаш ҳамда ўзининг педагогик маҳоратини доимо такомиллаштириб боришдан иборат.

Таълим усули нақадар яхши бўлмасин, унинг муваффақиятли натижа бериши ўқитувчининг ўзига боғлиқдир: педагогикада услубий билим ва тажрибаси етарли бўлмаган ўқитувчи яхши услубга эга бўлса ҳам кутилган натижа бермаслиги мумкин. Ўқитувчи ўзининг малакасини доимо ошириб бориш учун интилиши керак.

Таълим усулларини танлаш мезонлари ўқитиш усуллари таълим муассасалар олдинда мақсад ва вазифаларга бўйсундирилган ҳолда белгиланади. Ўқитиш усулларини танлаш биринчи раундда ёш авлодни ҳаётга, ижтимоий фойдали меҳнатга психологик ва амалий жиҳатдан тайёрлашни, ўқувчиларни фан асосларини яхши билувчи, демократик жамият тамойилларини ҳурмат қилувчи, бундай жамият қуриш амалиётида фаол қатнашувчилар сифатида тарбиялаш асосий мақсад қилиб олади.

Таълим методларининг дарс жараёнидаги ўзига хос хусусиятлари

Х.Каланов – ЎМКХТТКМО ва УҚТИ стажёр – тадқиқотчи изланувчи

Ўқитиш жараёни сифати ҳозирга қадар педагогика назарияси ва фанларни ўқитиш методикаси соҳасида таълим методлари ва уларни амалга қўллаш бўйича ўнлаб фундаментал тадқиқотлар бағишланган. Аммо турли педагогик изланишлар ўтказилсада таълим методлари муаммолари долзарб бўлиб қолмоқда. Ҳозирги пайтда таълим методлари илмий системаси яратилиши ва уларни амалда қўллашнинг технологик ёндашувларини ишлаб чиқиш тадқиқотчилик даражасига кўтарилади.

“Метод” сўзи грекчада “изланиш, усул, мақсадга эришиш йўли” маънони англатади. Фалсафий адабиётларда метод бу “реалликни назарий ёки амалий жиҳатдан ўзлаштиришни таъминловчи қоидалари, тартиблари ёки жараёнлари мажмуи, маълум бир мақсадга эришиш усули” деб таъриф берилган.

Таълим методлари ривожланиш тарихи узоқ давомийликка эгадир. Қадимий даврларда таълим методлари асосан тақлид қилишига асосланган бўлиб, ўқитувчи намоёниш қилиб кўрсатиб берган, ўқувчилар эса унинг изидан қузатганлар, шунинг учун ҳам намунали кўрсатиш ёки ҳаракатларни намоёниш қилиш методлари энг эски методлардан ҳисобланади. Мактаб, синф даражасидаги таълим тизими ташкил этилишидан бошлаб, оғзаки методлар қўлланила бошланди. Ўқитишнинг асосий методи оғзаки баён этиш, кейинчалик босма манбалар орқали билим беришга қаратилган бўлиб, ўқувчилар томонидан ахборот хотирага ёд олиниши ёки механик тарзда қайтариш орқали ўзлаштирилади..

Мотивация методи Машғулотлар таълим оловчилар билан қизиқарли, ҳаттоки, дарс тааллуқли бўлмаган мавзулар тўғрисидаги суҳбат билан бошланиши лозим. Иложи бўлса, дарс боғлиқ бўлган мавзулар юзасидан суҳбатни бошлаш керак. Масалан, қизиқарли кашфиёт ёки янгилик танланиши мумкин. Буларнинг барчаси биринчи дарс мобайнида таълим оловчиларнинг қайфиятига, шу соҳага қизиқишига ёки кейинги дарсларда таълим оловчилар ўрганадиган фаннинг эътиборини қаратишга ёрдам беради.

Агар, дарс биринчи бор янги ўқув гуруҳида ўтиляётган бўлса, ўқитувчи қисқача ўз таништириб ўтиб, таълим оловчиларга ҳам ўзларини таништириш имкониятини бериш керак. Таълим оловчиларда ишонч туғдиради, таълим оловчилар ўзларига билдириляётган ҳурматни кўриб қиладилар. Назарий фан мақсадини баён этиш орқали мотивация ва муайян мавзуга кириш амалга оширилади. Интринли (ички) ва экстринли (ташқи) мотивация учун сабаб ва аргументлар топиш ҳаракат қилиш лозим. Мотивация қилиш билан ўқиш ва ўрганишга бўлган тайёрлик учун шарт-шароит яратилади.

Сўнгра ўқитувчи таълим оловчиларга фан бўйича янги ўқув материални тушунтириш қисқа маърузалар ўқийди, мунозаралар уюштиради, ўқув суҳбатлари, ўйин – машғулотлари

58.	Исраилова Б. Таълим сифатини бошқаришнинг педагогик ва психологик жиҳатлари	92
59.	Ишанова Н., Тухтасинов И. Социально - педагогические аспекты технологизации образования	93
60.	Комилова М. Таълим усулларини танлаш технологияси	95
61.	Каланов Х. Таълим методларининг дарс жараёнидаги ўзига хос хусусиятлари	96
62.	Қорабоева З., Ҳамрақулова Х. Касб-хунар ўқувчиларида ижтимоий фаолликни шакллантиришнинг педагогик имкониятлари	97
63.	Каримов К. Малака оширишда мустақил таълимни ташкил қилишнинг методик асослари	98
64.	Каримова Н. Касб таълими ўқитувчисини касбий компетентлиги функциялари	100
65.	Қаршибоев О. Ўқувчиларда ўқув фаолиятига ижодий ёндашишни ривожлантириш йўллари	101
66.	Қаюмов Н. Ўқув ва ишлаб чиқариш амалиётларини ташкил этиш ва бошқаришни такомиллаштириш	102
67.	Қаюмова Ш., Абдурахмонова Н. ЎМКХТ муассасалари ўқитувчилари педагогик маҳоратини оширишнинг сифат кўрсаткичлари	103
68.	Калонова Б., Шукурова Н., Шаматова Д. Узлуксиз таълим тизимини модернизациялашда янги педагогик технологияларнинг ўрни	105
69.	Қосимов Ш., Хусанов У. Касб-хунар коллежларида амалий касбий таълим жараёнини бошқаришнинг ташкилий тузилиши	106
70.	Қурбонова Ф. Мустақил таълимни самарали ташкил этишнинг ўзига хос аҳамияти	107
71.	Қўйсинов О., Кадиров З. Масофадан ўқитиш технологияларидан фойдаланишнинг афзалликлари	108
72.	Лутфуллаева Ф. Ўқувчилар ҳуқуқий маданиятини шакллантиришда ҳуқуқий тарбиянинг аҳамияти	110
73.	Мадаминова Ш. Касб хунар коллежларида ўқув устахоналарига қўйиладиган талаблар	111
74.	Мадраҳимов Ҳ. Амалий машғулотларда ўқувчиларнинг кўникма ва малакаларини баҳолаш методикаси	113
75.	Мамадалиев К. Электрон ўқув курсларини таълим самарадорлигидаги ўрни	114
76.	Маматов Н. Ўқувчи шахси маънавиятини шакллантиришда оилавий педагогиканинг ўрни	115
77.	Маматов Д., Абдураимов Ш. Касбий таълим жараёнлари мазмуни ва методларини такомиллаштиришнинг педагогик асослари	117
78.	Маматова К. Оила таркиби ва улар бандлигининг ўқув давоматида таъсири	118
79.	Мамирова Н., Сагдуллаева Г. “Кенг ассортиментдаги кийимларни лойиҳалаш ва моделлаштириш” ўқув предметидан ўқувчиларнинг касбий шаклланишнинг баҳолаш мезонлари	119
80.	Мамирова Н. “Кенг ассортиментдаги кийимларни лойиҳалаш ва моделлаштириш” ўқув предметидан ўқувчиларнинг касбий шаклланишига қўйиладиган талаблар	121
81.	Мардаева Н. Таълим жараёнида информацион коммуникацион технологияларидан фойдаланиш	122
82.	Махмудова Н., Нуралиева Н. Шахсга йўналтирилган ўқитиш технологияларини хусусиятлари	123
83.	Махмудхужаев Ф. Общий принцип действия IP-телефонии	124
84.	Мелиқулова Ф. Таълим жараёнини фаоллаштириш зарурияти ва омиллари	126
85.	Миралимов М., Тухтаева А. Фармацевтлар малакасини оширишда масофавий таълимни қўллаш	127
86.	Мирзахмедова Ш., Мирзаалиева А. Педагогик маҳоратни шакллантиришни долзарблиги	129
87.	Музафарова Н. Мустақил изланувчанлик қобилиятларини шакллантириш ва ривожлантиришга қаратилган тажриба машғулотларини ташкил этиш ҳамда ўтказиш методикаси	129